

Olli Heimo ja Matti Partonen muistelevat

Olli Heimo kertoo:

Kun siirryin, olikohan vuonna 1971, **Harri Ohlsonin** hommiin GE-635-käyttöjärjestelmiin, niin olipahan elämän- ja katsantokannan muutos.

Aluksi kävi niin, että LCAQ-käsky rupesi toimimaan väärin, eikä sitä voinut kukaan uskoa. Sitten rupesi ilmestymään tiedostoihin ja muuallekin puppua, eikä kukaan voinut uskoa, että se oli levykanavavirhe.

Sitten Harri antoi minulle elämäni ensimmäisen dumpin ja sanoi, että kolme päivää aikaa, se oli silloinen par-tulos. Kahden päivän kuluttua Harri tuli kyselemään, että mitenkä sujuu. Sanoin, että virhe on korjattu ja korjauspatchi on startup-pakassa. Tuli kauhea halloo, koska minulla ei kuulemma ollut valtuuksia koskea siihen tärkeään pakkaan.

Olli Heimo kertoo:

GECAST oli Fortran-ohjelma, kovin lyhyt, ehkä 4–5 sivua. Ohjelmakoodi oli hulppean manuaalin liitteenä ja varustettu maininnalla *copyright General Electric*.

Tuossa ohjelmassa oli muun muassa sama virhe, johon törmäsin kansakoulun kolmannella luokalla, kun laskennon kokeissa kysyttiin, että paljonko piikkilankaa tarvitaan, kun on viisi aidantolppaa neljän metrin välein. Tiesin, että 16 metriä, mutta vastasin, että 20 metriä, kun luulin, ettei opettaja ollut huomannut komppaa.

No, GECASTin ohjelmoija oli useaan otteeseen langennut vastaavaan kompaan. Jouduin sitten kuitenkin käyttämään korjaamaani GECASTia Orionille.

Tuli aika siirtää sovellus käytölle tuotantoon, mutta **Ismo Paju** sanoi, että käyttö ottaa vastuulleen vain Cobol-ohjelmia. Niinpä tein Cobol-ohjelman: "Procedure division. Call Gecast. End of program", mutta ei sekään mennyt läpi. Sanoin Ismolle, että olen nähnyt joissain Cobol-ohjelmissa GMAP-pätkiä ja Ismo vastasi, että se on eri asia.

Niinpä tein Cobol-ohjelman: "Procedure division. Enter GMAP. Call Gecast. Enter Cobol. End of program." ja jotenkin pääsin Orionista eroon.

Olli Heimo kertoo:

Eräs ehkä vielä kirjoittamaton juttu on se, kun tein H6000:lle niin sanotun yhdenkortin dumpin. Se oli taitavaa kortinsäästöä, viimeinen käsky oli oktaalisen xxxxxx710000, ei sen kummempaa. Mutta reikäkortille mahtui vain tuo xxxxxx71 ja minä viisaana osasin, että kun kortti loppuu, niin hardware täyttää viimeiset 12 bittiä nolilla.

Eihän edes full-ehdolla kortille saatu kuin 78 saraketta koodia. Sarakkeet 79–80 oli varattu kortin järjestysnumerolle, mutta kun sen järjestysnumeron alkuarvon sopivasti antoi, niin ohjelma toimi.

Ohjelma alkoi tunnetusti muistipaikasta 30. Ensimmäinen käskyni oli TRA 32, eli hyppää paikkaan 32. Erkko Korhonen KOPissa ei tästä tykännyt. Hän oli käynyt kurssin, jolla oli oppinut, että master-mode-ohjelmissa käytetään mieluusti IC-muunnosta. Niinpä hän muutti käskyni TRA 32 muotoon TRA 2,IC eli kaksi pykälää eteenpäin.

Eihän se voinut toimia, koska ohjelman alkaessa IC-arvo oli nolla, vaikka ohjelman suoritus alkoikin muistipaikasta 30. Enpä usko, että kukaan tämän tason töppäilijä voi enää pahastua, vaikka nimeltä mainittaisiinkin.

Matti Partonen kertoo:

Sattumalta jokin Veitsiluodossa pitämäni GE-100-kurssi osui juuri eduskuntavaalien 1970 jälkeen (vaalit sunnuntaina ja maanantaina, kurssi maanantaista perjantaihin) ja Veitsiluodossa olivat silloin koolla yhtiön tilintarkastajat.

Tiistaiaamuni oli erikoinen. Menin virkailijakerholla alas aamiaiselle ja otin paikan aamiaistilan nurkasta. Aamiaisella ei ollut muita, mutta hetken päästä tuli: **Nestori Kaasalainen** (silloin ministeri) ja **Olli Ikkala** (teollisuuden iso johtaja) valitsivat tyhjistä huoneesta paikat minun vierestäni, toinen toiselta ja toinen toiselta puolelta. Siinä minä sitten nurkkaan kiilattuna kuuntelin korkean tason vaalikomentointia.

No, kurssi alkoi sinäkin päivänä, mutta loppui alkuunsa. Veitsiluodon atk-päällikkö **Jorma Tervo** tuli ilmoittamaan, että kaikkia tarvitaan nyt tärkeämpään työhön. Tilintarkastajat olivat veikkanee vaalitulosta, ja ATK-osasto on saanut tehtäväkseen panna veikkaukset paremmuusjärjestykseen; tulokset lounasaikaan mennessä.

Työnjako syntyi pian. Minulle taisi langeta varsinainen laskenta, joku ryhtyi tekemään ohjelmaa joka lukee (muistaakseni vanhalla Gamma-10-koneella) reikäkortteja ja printtaa kaksi korttia peräkkäin yhdelle riville. Yksi (mahdollisesti **Alpo Vakkala**) soitti Kemin Sanomiin ja kysyi laskennan senhetkisen tilanteen. Sitten laskettiin käsin veikkaustulokset, lävistämö lävisti ne korteille, kortit listattiin, ja tietokonetuloste oli valmis. Ensimmäisen tulosteen valmistumiseen meni ehkä tunti. Vakkala soitti vielä uudestaan Kemin Sanomiin. Nyt laskenta oli valmis, ja saatiin lopullinen veikkaustulos väliaikatiedon lisäksi.

Tervo vei tulokset tilintarkastajien lounaalle. Hän tuli taas töihin seuraavana päivänä ja sanoi, ettei ATK-osasto ole koskaan saanut parempaa pr:ää. Talusjohtaja oli puhjennut puhumaan, että hänelle olisi riittänyt käsinkin laskettu lista, mutta tästä näkee selvästi, että työ on tehty oikein tietokoneella. Ja jatkoi vielä, että hänellä on ollut sellainen käsitys, että kun ATK-osastolle antaa tehtävän, niin vie kuukausia ennenkuin tulee valmista. Nyt nähtiin, että se asioita pystyy tekemään parissa tunnissa.

Niin, ja Tervon eteen oli jostain ilmestynyt piripintaan täytetty konjakkilasi, joka kuulemma ei millään meinannut tyhjäntyä...

Olli Heimo kertoo:

Puran vielä mieltäni ammatillisilla töpöillä, joita uskoakseni ei ollut kovin paljoa.

Eräs paha sattui Salmisaareissa ehkä 1972. Osituskäytössä oli vakava virhe ja iltämyöhällä korjailin sitä. Siinä oli selkeästi päättyvä koodinpätkä, joka päättyi labeliin "LOPPU", jossa oli hyppykäskey taaksepäin ja seuraava koodinpätkä oli määritelty alkavaksi seuraavalta tasan kahdeksan sanan rajalta. Tällöin kääntäjä varmuudeksi generoi paikkaan LOPPU+1 käskeyn joka hyppää tyhjän tilan yli uuden koodin alkuun. Niinpä näin syntyneitä tyhjää tilaa voitiin käyttää patch-alueena.

Näin tein ja testasin lennosta, että toimii ja lähdin kotiin nukkumaan. Mutta seuraavana aamupäivänä olikin kaikki sekaisin, kun osituskäyttö kaatuili yhtämittaa. **Taru Kuhanen** oli ihan hikisenä ja tuskissaan asiaa tutkimassa, kun puolen päivän maissa saavuin töihin.

Osoittautui, että koodissa oli aiemmin hyppykäskey paikkaan LOPPU+1, joka oli säkällä toiminut kiitos kääntäjän avun, mutta töppöni oli, etten iltämyöhällä ollut lainkaan ehtinyt dokumentoida tekemääni korjausta. No, eihän osituskäytössä olisi tietenkään saanut olla tuollaista koodia, joten osasyy pannaan General Electricille.

Sitten oli eräs kamala kokous Norjan kuningaskunnan postilaitoksessa, jossa kokousväki pääsi tutustumaan konehuonetiloihin.

Huomasin, että koko käyttöväki paikalla oli hermostuksissaan, kun kone oli kylläkin päällä, mutta niin sanotusti juntturassa. T&D-ohjelma (siis huollon testi) oli lopetusvaiheessa jäänyt luuppiin ja söi kaiken koneajan. Ilman mitään valtuuksia yritin patchilla saada tilanteen laukeamaan, mutta tuli huono patchi ja koko kone kaatui. Ensin tuli hirveä sanominen, mutta sitten lopulta jopa kiitoksia, koska ilman asioihin puuttumistani junttura olisi kestänyt ties kuinka kauan.

Viimeinen töppöni on KOPista, jossa GCOS8:aan siirtymisen jälkeen toimittamassamme nauhakirjanpitojärjestelmässä oli tunnettu vika. Asiakas ei kiireiltään ehtinyt sitä korjata, etenkin kun tiedettiin, että Heimo saa konsolipatchilla tilanteen purkautumaan.

Niinpä siellä Vallilan kulmilla sitten huvikseni päivystelin ja taas oli tilanne päällä eräänä iltana n. klo 23. Kuinka ollakaan, niin siinä vaiheessa iltaa, ei patchaussormi oikein osunut kohdalleen, vaan nauhakirjanpitojärjestelmä kaatui.

Olli Heimo kertoo:

Ensimmäinen käyttöjärjestelmäkurssini koski koneen GE-235:n käyttämää Datanet-30 GERTS:iä. Aika oli joskus keväällä 1970. Kurssi oli englanniksi, jota en silloin edes paljoa ymmärtänyt, kiitos kielistudioiden puutteen, huonohkon englanninmaikan ja television myöhäisen levinneisyyden Kokkolaan asti.

Vuonna 1971 kävin GECOS-analysis kurssin muistaakseni Kölnissä. Sieltä palattuani olin haltiossani, koska nyt ymmärsin jotain käyttöjärjestelmistä. Kehuin kurssia kovasti.

Itse pidin GMAP-kurssin Salmisaarella vuonna 1972. Kurssi sai tyrmäävät arvostelut. Lähdin siitä, että osallistujilla olisi jonkinlainen ymmärrys jostain konekielestä ja nyt vaan opittaisiin uusi, mutta näinpä ei sitten ollutkaan. Kurssilla oli ehkä 20 oppilasta ja loppukokeessa täydet pisteet saivat Heikki Sipilä ja KOPin Maija Seitola. Muut suunnilleen hylättiin, mutta koulutuspäällikkö, olikohan nimeltään Teuvo Leinonen, kirjoitti muillekin todistuksen, että kurssi on hyvin suoritettu ja läpäisty.

Eka kurssini kuitenkin oli jo marraskuussa 1969, kun Harri Ohlson oli yllättäen päättänyt siirtyä käyttöjärjestelmähommiin. Teknis-tieteelliselle jaostolle haettiin uutta vetäjää, johon suostuin ja Jukka Lehtonen määräsi minut LP-600-kurssille Pariisiin.

Se oli äkkilähtö, mutta onneksi passini oli voimassa. Lähdin elämäni ensimmäiselle lentokonematkalle. Ensin lennettiin Finnairilla Göteborgin kautta Amsterdamiin. Göteborgissa kuulutus kertoi mitä transit-matkustajien tulisi tehdä. Kuulin ensimmäistä kertaa tuon sanan ja olin ymmälläni. Onneksi lentoemo suomensi. Amsterdamissa oli koneen vaihto KLM:n potkurikoneeseen, joka ajoi le Bourgetille. Siitä ajettiin Air Francen bussilla kohti Pariisia, jossa kurssipaikkani oli Rue de Vinaigretilla. Kun bussi alkoi mielestäni lähestyä keskustaa, hyppäsin pois, otin taksin ja annoin kurssipaikan osoitteen.

Siellä sitten olin kapsäkkeineni pimeällä teollisuusalueella, mutta onneksi näin Hotel-valokyltin. Sinne siis, mutta vastaanotto oli myöhäiseen aikaan jo suljettu. Painonapilla sai kuitenkin puheyhteyden vastaanottoon. Yritin selittää, että tarvitsen huoneen, mutta nainen puhelimen toisessa päässä sanoi vain *nöf*. Lopulta muija tuli ovelle ja ymmärsin, että *nöf* on huoneen hinta yhdeltä yöltä ja se halutaan käteisellä etukäteen. Seuraavaksi yöksi vaihdoin jo vähän parempaan hotelliin.

Kurssilla oli harjoitustöitä. Se, joka sai ensin valmiiksi reikäkortit lävistettäväksi, ja sitä myötä testiin oli tietty luokan primus. Italialaiset ja espanjalaiset yrittivät kuroa etua umpeen käsilävistimellä ja liimatarroilla, joita

pantiin liikojen reikien päälle. Varmaan Kim Jäämeri ja alaisensa olisivat saaneet slaagin, jos sellaista olisi Salmisaareissa tehty. (Vaikka pelkään, että tehtiin kuitenkin).

Olli Heimo kertoo:

Kari Leino muistutti minua kuolemattomasti mieliimme painuneesta lauseesta: "What are you guys, Swedish or something"?

Tämän kysymyksen esitti lentoemäntä ensimmäisellä USA:n matkallamme välillä New York–Phoenix, mutta Karikaan ei muistanut koko tarinaa.

Lentomme New Yorkista lähti sunnuntaiaamuna kello 9, ja koneen noustua tilasimme pari paukkua viskiä. Lentoemo sanoi, että tässä maassa viskiä tarjoillaan sunnuntaisin vasta kello kymmenen jälkeen. Odotimme rauhallisesti, mutta kellon tultua 10 lentoemo sanoi, että olemme juuri siirtyneet toiselle aikavyöhykkeelle, joten vielä tunti. Kolmannella aikavyöhykkeellä sitten saimme säälistä viskit ja saimme kuulla tuon kysymyksen, johon yhteen ääneen vastasimme YES.

Samalla matkalla piipahdimme eräänä iltana Nogalesissa Meksikossa. Nälkäkin tuli ja menimme syömään kellariravintolaan, jossa oli elävää musiikkia. Taas meitä luultiin ruotsalaisiksi, mutta tunnustimme oman alkuperämme ja niinpä orkesteri viritti ilmeisesti ainoan tuntemansa aiheeseen sopivan kappaleen, eli Helvi Mäkisen säveltämän tangon, jonka tunnetuin esittäjä on Pauli Räsänen, eli siis "Kotkan ruusu". Melkein kyynelsilmin kuuntelimme sitä, eikä ilman tippiä voinut pois lähteä.

Takastulotullissa taas viranomaisen kyseli, että mitä miehiä ja kenen auto ja avautti takakontin. Eihän siellä takakontissa ollut meksikolaislapsia vaan pari litraa Tequilaa, jotka olimme ostaneet matkamuistomyymälästä. Myyjä oli kysynyt, että "viroorvirautvööm". Ei Karikaan kielitaito sitä ymmärtänyt, kunnes myyjä selvitti, että haluammeko Tequilaa madon kanssa vai ilman. Vasta takaisin palattuamme luimme autovuokrapapereista, että "this car must not be driven to Mexico".

Matti Partonen kertoo:

Minulle parhaiten mieleen jäänyt koulutustapahtuma jäi mieleen ihan muista kuin koulutuksellisista syistä. Aika lienee ollut joskus 1970-luvun alkupuolella. Suomesta lähti Saksaan jollekin GCOS-kurssille delegaatio, johon minun lisäksi kuuluivat Aune Kuronen ja Björn Löfman Nokialta sekä KOPissa taiteilijanimellä Keijo Ahola töissä ollut rockmuusikko Timo Jämsen.

Kurssitiedoissa oli paikaksi mainittu hotelli Gummersbach-nimisessä kaupungissa Kölnin lähistöllä, kurssin järjestäjä oli varannut huoneet samasta hotellista. Sunnuntaina oli lento Kölniin, sieltä menimme junalla Gummersbachiin ja lopulta, taksimiehen vähän haettua suuntia, kurssihotelliin.

Hotellin vastaanotossa virkailija oli kummissaan. Kaikkien varaukset olivat kirjoissa, päivämääräkin oikein, vuosi vain oli väärä. Hotellin varauskirjan mukaan meitä odotettiin sinne vasta seuraavana vuonna. Muualta Euroopasta ilmantui lisää kurssilaisia samaa tilannetta ihmettelemään. Kun Saksan Bullilta ei sunnuntaina saatu ketään kiinni, hotelli majoitti meidät jotenkin yhdeksi yöksi, ja aamulla soitettiin kurssin järjestäjille. He pahoittelivat sekaannusta: kurssi onkin Kölnissä. Itse asiassa se on juuri alkamassa Bullin tiloissa osoitteessa Hohenstaufenring 60.

Lähdimme junalla takaisin Kölniin, ja siellä muistaakseni jalkapatikassa Hohenstaufenring 60:een. Ei onnistunut vielä: tässä osoitteessa oli vain tyhjä tontti. Puhelinkoppi oli onneksi lähellä, ja siellä viimein selvisi, että katunumeron pitikin olla 66. Kurssitila löytyi, ja siellä jo opettaja ja saksalaiset oppilaat odottelivatkin kahvia litkien.

Yksi mutka matkassa vielä oli. Kölnissä oli juuri meneillään Kölnin messut, ja kaikki hotellit täynnä. Jostain hotellista Bull kuitenkin junaili meille huoneet. Aunella taisi olla omansa, Nalle asui hotellin piharakennuksessa, minä ja Ahola samassa huoneessa, jonka mukavuuksina oli vain lavuaari huoneen seinällä. Menihän se viikko siinä, mutta puheille saksalaisesta täsmällisyydestä olen siitä lähtien vähän hymyillyt.

Matti Partonen kertoo:

Yksi tutustumiskäynti suuntautui Italiaan GE-115-tietokoneiden alkujuurille. Matkalla kävimme sekä GEISI:n (GE Information Systems Italia) tuotekehityskeskuksesta Pregnanassa Milanon liepeillä että Calusossa Torinon lähellä, jossa GE-115 -koneita valmistettiin.

Matka tehtiin toukokuussa 1968 ja matkanjohtajana oli Arto Tanhuanpää myynnistä.

Matkaa varten oli vuokrattu Kar Airilta lentokone, nelimoottorinen potkurikone, mahdollisesti DC-6, lentäjinään. Matkalle oli tehty minuuttiaikataulu, jossa ei ollut paljon tyhjää. Mukaan oli kutsuttu potentiaalisia asiakkaita ja lehdistöä (muistan ainakin Pertti Jotunin ja Tekniikan maailman päätoimittajan Matti Korjulan), kone täyteen.

Aikatauluun tuli särö jo Seutulassa. Lähtöpaikalle rullatessa lentäjä ilmoitti, että joudumme palaamaan takaisin "pientä teknistä tarkastusta varten". Puskaradion mukaan koneen yhteen moottoriin piti vaihtaa kaasutin. Lähtö viivästyi 3–4 tuntia.

Perille päästiin aikanaan, ja aikataulukin oli lähtösähellyksen takia pantu remonttiin: joutoaikaa oli enemmän. Ensimmäisen päivän illallinen oli Milanon keskustassa hienossa Savini-nimisessä ravintolassa melko lähellä majapaikkaa. Osa jengistä oli ehtinyt jo sen verran kauas, että he joutuivat ottamaan taksin ehtiäkseen ravintolaan. Taksi oli kohteliaasti kysynyt, että kun Savini-nimisiä ravintoloita on kaksi, niin kumpaanko herrat haluavat? Kun tämä selvisi, kävi ilmi, ettei taksikuski tiennyt tietä kumpaankaan. Suomalaiset joutuivat lukemaan karttaa.

Tietokonetehtaassa kävijöille jaettiin matkamuuistoiksi äänilevyjä. Tehtaalla oli kokeiltu musiikin tuottamista GE-115:lla, ja kokeilun tuloksena syntyneitä Paganini-levytyksiä oli sitten jaossa. Yksi riitti BGE-osaston myyntiväellekin; sen myöhemmästä kohtalosta en tiedä. Ilmeisesti sama levytys on kuultavissa youtubessa ja löytyy sieltä hakusanoilla "Pietro Grossi".

Viimeinen kimmellus sattui pois lähtiessä. Milanon liepeillä on liian paljon lentokenttiä, ainakin kaksi. Ja kun bussi sitten kuljetti meidät yhdelle (20 km Milanosta), osoittautui, että lentokoneemme on juuri sillä toisella (50 km Milanosta vastakkaisella puolella).

Ihmistä tältä matkalta muistan jo mainittujen lisäksi Pertti Lainisen (Keskuslaboratorio), joka istui vieressäni menomatalla, ja myöhemmin asui naapurissani muutaman metrin päässä kuolemaansa asti pari vuotta sitten. Nokialaisia oli matkalla paitsi myynnistä myös laitehuollosta (ainakin Pentti Laurila) sekä sekalaista väkeä kuten minä.

Tavoitteena oli selvästikin vakuuttaa Suomen liike-elämän edustajille, että Nokia Elektroniikka on ihan vakavasti otettava tietokonejärjestelmien toimittaja. En tiedä, onko matkan vaikutuksia yritetty joskus selvittää; en ainakaan muista sellaisesta selvityksestä kuulleen.

Matti Partonen kertoo:

Aika oli jotain 1960-luvun loppua, ja työmatkani kohde oli Milano. Silloinen GE-115-asiakas Lohjan Kalkkitechdas halusi isomman 100-sarjan mallin, ja ennen päätöstä piti ajaa benchmark. Sopiva kone löytyi

Milanosta. Matkajärjestelyt tehtiin asianmukaisesti, kaikki varmistettiin teleksillä. Sitten lähdettiin matkaan, Kalkkitehtaan ATK-päällikkö Antti Pietilä ja minä.

Olimme perillä Milanossa tiistai-iltana. Teleksissä luki, että meille on varattu koneaika keskiviikkona kello 9.00 a.m. Pietilä oli suuri klassisen musiikin ystävä, joten hänelle heti pätkähti päähän, että olisikohan La Scalassa esitystä keskiviikkoiltana ja saisikohan sinne lippuja, koska ilta on vapaa. Hotelli järjesti jostain (mustasta pörssistä?) erinomaiset paikat keskiviikon näytökseen.

Keskiviikkoamuna menimme koneelle. Meille näytettiin samasta vahvistusteleksistä kappale, jossa luki, että meidän varauksemme alkaa kello 9.00 p.m. Pohdimme hetken mahdollisuutta, että asiakas menisi oopperaan ja minä ajaisin benchmarkin, mutta tämä ei tuntunut asiakkaasta hyvältä. Hän halusi oopperaan, mutta ei yksin. Ja kun asiakas on aina oikeassa, niin benchmark jäi sillä reissulla ajamatta.

Taisin saada jonkinlaisia toruja matkan jälkeen, mutta kun asiakas joka tapauksessa osti uuden koneen, niin ei siitä kovin suuria seurannut. Kun kerroin jutun Torpanrannan kahvilassa, niin konsensus oli, että asiakkaan kanssa tehtävien matkojen perimmäinen tarkoitus oli tuolla matkalla toteutunut erinomaisesti.